

การพัฒนาารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม
อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร
**Bhukram's Indigo-dyed Cotton Womenswear Development from Phu Phan
District in Sakonakorn Province**

ปรุพท์ลภย์ พฤกษ์โสภี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Prarunrop Prueksopoe
Thammasat University, Thailand
E-mail: praunrop@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร และศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภคต่อการเลือกซื้อเครื่องแต่งกายสตรีในรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมครามแบรนด์ภูคราม อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ สมาชิกของกลุ่ม จำนวน 50 คน ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน นักวิจัย 1 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือลูกค้า จำนวน 100 คน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบ R&D (Research and Development) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของเครื่องแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายส่วนใหญ่เป็นเครื่องแต่งกายสตรี เน้นหนักไปที่เครื่องแต่งกายส่วนบน เช่น เสื้อลำลองสตรี เสื้อคลุมชุดเครสสั้นและยาว ผ้าคลุมไหล่ และผ้าพันคอ เครื่องแต่งกายส่วนล่าง จะเน้นที่กางเกงทรงหลวม และกระโปรง การปักผ้ามีเอกลักษณ์ คือ การปักลวดลายทั้งสองด้านเหมือนกัน วัสดุที่นำมาเป็นเส้นด้ายฝ้ายปักโดยย้อมสีจากธรรมชาติ

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม ด้วยการอบรม 2 หลักสูตร ดังนี้

2.1 การออกแบบลวดลายการปักผ้า ตามหลักทฤษฎีศิลปะขั้นพื้นฐาน เริ่มจากการดูผลงานการปักผ้าของช่างปักชาวบ้านเป็นรายบุคคล เพื่อสังเกตข้อผิดพลาดบนผลงานที่เกิดขึ้น นำไปสู่การเรียนรู้

* วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2566; วันที่ไขบทความ 27 กุมภาพันธ์ 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 28 กุมภาพันธ์ 2566

Received: February 8, 2023; Revised: February 27, 2023; Accepted: February 28, 2023

องค์ประกอบทางศิลปะ การคิดและกำหนด การเลือกสีไหมปักในการปักผ้า เกิดการสร้างสรรค์เรื่องราวจากจินตนาการของช่างปักให้กับผลงาน ความกล้าแสดงออกทางความคิด การกล้าสร้างสรรค์ผลงานให้แตกต่างไปจากแบบดั้งเดิม เพื่อให้ได้วิธีการปักแบบใหม่มาผสมผสานกับการปักแบบดั้งเดิมของผลิตภัณฑ์ แบรินด์ภูคราม

2.2 การอบรมการสร้างแม่แบบตัดเย็บเครื่องแต่งกายสตรี จำนวน 8 แบบ โดยเน้นเครื่องแต่งกายท่อนบนเป็นหลัก เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถขยายไซส์เพิ่มจากแพตเทิร์นเดิม การกำหนดรูปทรงตัวเสื้อ ปรับความเหมาะสมความยาวแพตเทิร์นเสื้อ การกำหนดหัวแขนสูงของแขนเสื้อให้เหมาะสมกับรูปทรงตัวแพตเทิร์นเสื้อ เป็นต้น เพื่อการนำไปพัฒนาต่อยอดได้อย่างถูกต้องแม่นยำ รวมไปถึงการเสนอเทคนิคการตัดเย็บที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานของแบรนด์ เช่น การใช้ผ้าที่มีความบาง ในการทำถุงกระเป๋าสีเสื้อและถุงกระเป๋ากางเกง การถักตะขอสีเสื้อ เป็นต้น

3. ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ภูคราม พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างลูกค้ามีความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า 1) ลูกค้ามีความพึงพอใจต่อเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม ที่ยังอยู่ในกระแสนิยมมากที่สุด รองลงมาคือ 2) ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นแสดงถึงเอกลักษณ์ของการใช้ผ้าและสีจากธรรมชาติในชุมชน 3) ผลิตภัณฑ์มีการตัดเย็บเรียบร้อย ประณีต สวยงาม 4) ผลิตภัณฑ์มีการจัดองค์ประกอบของลวดลายปักได้เหมาะสม 5) ผลิตภัณฑ์สวมใส่ได้ง่ายและมีความทนทาน 6) ผลิตภัณฑ์สามารถหาซื้อได้จากช่องทางออนไลน์ได้ง่าย 7) ผลิตภัณฑ์ประยุกต์ใช้งานได้หลากหลายโอกาส และ 8) ผลิตภัณฑ์มีให้เลือกหลากหลายราคาและราคาจับต้องได้ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์; ผ้าฝ้ายย้อมคราม; แบรินด์ภูคราม; ความพึงพอใจของลูกค้า

Abstracts

The objective of this research is to develop Bhukram's indigo-dyed cotton womenswear from Phu Phan district in Sakonakorn province and to assess the customer satisfaction of Bhukram's indigo-dyed cotton womenswear from Phu Phan district in Sakonakorn province. The sample consists of 50 group members , 2 specialists, 1 researcher, and 100 customers or visitors. The study was conducted using a Research and Development Process. The researchers collected data through brainstorming sessions, interviews, and surveys. The statistics used in this research consist of frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation, while the qualitative analysis was conducted by using Content Analysis.

Results from the research are as follows:

1. Regarding general information on Bhukram's indigo-dyed cotton, it was found that most of the garments are made for ladies, mainly focusing on the upper body such as tops, outerwear, short and long dresses, shawls, and scarfs. The lower body garments consist of loose-wearing pants and skirts. The embroidery work is unique, applying a double-sided embroidery technique using cotton thread dyed from natural colors.

2. The researcher developed Bhukram's indigo-dyed cotton womenswear by offering 2 training courses as follows:

2.1 Embroidery pattern designing according to basic art concepts: This course starts with observation of products from local embroiderers in order to recognize mistakes in the work, as well as learn the artistic components, the color selection of embroidery floss, and the appropriate pattern layouts. The course further leads to enhancing the creativity of the embroiderer, bringing out the imagination and challenging the design to be different in order to develop new methods that could be used in combination with the original style by Phu Kham Brand.

2.2 Creating templates for Bhukram's indigo-dyed cotton womenswear: The course offers 8 templates focusing mainly on the upper body. The participants would be able to increase the size from the original pattern, adjust the length of the tops, choosing the type of set-in sleeves suitable for the shirt pattern, for example. The course also offers techniques for adding value to the fabric such as decreasing the fabric thickness for making pants or shirt pockets, and plaiting shirt hooks.

3. In regard to the customer satisfaction of Bhukram's indigo-dyed cotton womenswear, it was found that the overall customer satisfaction is high. Regarding individual items, the results found in the order of high to low is as follows: 1) customers are highly satisfied with the Bhukram's Indigo-dyed cotton womenswear because they are fashionable; 2) the product is unique, showing exceptional use of fabric and local natural dye colors; 3) the products are constructed with high quality, delicate, and beautiful; 4) the products have great design and organization of embroidery patterns; 5) the products are easy to wear and durable; 6) the products are easy to purchase online; 7) the products can be applied to various occasions; 8) the products are offered at various prices and is affordable.

Keywords: Development; Bhukram's Indigo-Dye Cotton Womenswear; Customer Satisfaction

บทนำ

การพัฒนาของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนสินค้า และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็มีการเตรียมความพร้อมในการปรับวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป โมเดลประเทศไทย 4.0 เป็นเครื่องมือในการนำประเทศให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศในโลกที่หนึ่ง ประเทศที่มีความมั่นคงและยั่งยืน สามารถพัฒนาจากประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูง โดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ เป็นการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม หนึ่งในเครื่องมือนี้ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง (Creative, Culture and High Value Services) เป็นการใช้นโยบายมาช่วยในอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และความคิด

สร้างสรรค์ในการออกแบบพัฒนาสินค้าและบริการ ได้แก่ อุตสาหกรรมแฟชั่น เช่น เครื่องนุ่งห่ม สิ่งทอ เครื่องหนัง อัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมสื่อสร้างสรรค์และแอนิเมชัน และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตัวอย่างแนวโน้มของเทคโนโลยีในกลุ่มคลัสเตอร์นี้ ได้แก่ เทคโนโลยีการออกแบบ (Designtech) เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่มีเอกลักษณ์การสร้างสรรค์ที่สื่อถึงวัฒนธรรม การออกแบบโฆษณาในรูปแบบใหม่ที่ดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย รวมไปถึงการออกแบบอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559 : 25)

กระแสนิยมการบริโภคผลิตภัณฑ์โดยเน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความนิยมผ้าทอย้อมสีธรรมชาติมากขึ้น จึงเริ่มมีการย้อมสีผ้าจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อทอเป็นผืนผ้า โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้วเรือนในชุมชนจะทำครามและฝ้าย้อมครามเพื่อใช้ในครอบครัว การทอผ้าและฝ้าย้อมสีครามธรรมชาติจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่คนโบราณทำสืบทอดกันมาของลูกหลานในแต่ละชุมชนสำหรับเป็นเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้สอย และใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จึงนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันสำหรับทุกเพศทุกวัย (พนารัตน์ เดชกุลทอง, 2552 : 87) ขั้นตอนการผลิตต้องอาศัยความชำนาญของผู้ย้อมเป็นผ้า ทำให้ผลิตภัณฑ์ครามธรรมชาติได้รับความนิยมจากชาวไทยและชาวต่างประเทศ ฝ้าย้อมครามธรรมชาติจัดเป็นงานหัตถกรรมที่มีสีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะไม่ซ้ำแบบใคร เทคนิคฝ้าย้อมครามมีการพัฒนาซับซ้อนมากขึ้นทั้งในรูปแบบของฝ้าย้อมครามและกระบวนการย้อมผ้าด้วยสีคราม (อนรรตน์ สายทอง และภูวดล ศรีธเรศ, 2558 : 98)

จังหวัดสกลนครเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ซึ่งส่งผลต่อความเป็นอยู่ของชาวจังหวัดสกลนคร โดยเฉพาะความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีส่งผลให้สกลนครเป็นแหล่งรวมของชาติพันธุ์อันนำไปสู่วัฒนธรรมอันหลากหลาย อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่ร่วมกันของชาวสกลนครและเป็นภูมิปัญญาแห่งมรดกของไทย คือ การทอฝ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนครเป็นแหล่งที่ยอมรับว่าเป็นแหล่งผลิตฝ้าย้อมครามที่มีคุณภาพในประเทศไทย นโยบายของจังหวัดสกลนครมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ฝ้าย้อมครามเนื่องจากฝ้าย้อมครามเป็นฝ้าย้อมสีธรรมชาติ มีชื่อเสียงของจังหวัด สร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น (อนรรตน์ สายทอง, 2550 : 74) นอกจากนี้ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฝ้าย้อมครามในพื้นที่จังหวัดสกลนครสู่การเป็นศูนย์กลางแฟชั่นของภูมิภาค การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้ได้การออกแบบและเพิ่มคุณค่าคุณภาพสินค้า ตลอดจนการยกระดับผู้ประกอบการและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับภาคอุตสาหกรรม และส่งเสริมสนับสนุนการค้าการลงทุน เห็นได้ว่าภาครัฐให้ความสำคัญในการพัฒนาฝ้าย้อมคราม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ฝ้าย้อมครามอยู่คู่เมืองสกลนครและคนไทยสืบไป (สำนักงานจังหวัดสกลนคร, 2562) ฝ้าย้อมครามเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียน GI ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และสินค้าที่สำคัญของจังหวัด ถือเป็นสิ่งสำคัญที่กลุ่มผู้ผลิต สามารถตั้งราคาให้สูงกว่าสินค้า และบริการปกติผ้าครามธรรมชาติสกลนคร คือ ผ้าฝ้ายที่ผ่านกระบวนการย้อมครามธรรมชาติตามภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร ทำให้ได้สีฟ้าอ่อนถึงสีน้ำ

เงินเข้มเป็นมันวาว ไม่ตกสีและมีกลิ่นเฉพาะตัว (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2558) ในปี พ.ศ. 2564 ผ้าย้อมครามเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP และวิสาหกิจชุมชน ที่มีมูลค่า 641,281,095 บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.61 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2560 ซึ่งมีมูลค่า 613,034,902 บาท เป็นผลิตภัณฑ์สำคัญลำดับที่สามที่สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดสกลนคร รองลงมาจาก เนื้อโคขุนโพนยางคำ และนมพาสเจอร์ไรส์ (สำนักงานจังหวัดสกลนคร, 2565 : ออนไลน์)

สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิผลทางการเกษตรและอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) หรือ สพภ. มีโครงการปรับปรุง/พัฒนาผลิตภัณฑ์ออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามและพัฒนากระบวนการผลิต วางแผนการตลาด ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามจังหวัดสกลนคร มุ่งหวังที่จะยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามที่มีชื่อเสียง เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสกลนคร ให้มีความทันสมัยเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว และผู้ที่หลงใหลในเสน่ห์ของผ้าผ้าย้อมครามพื้นเมือง ทำให้กลุ่มผู้ผลิตผ้าย้อมครามหรือย้อมและทอผ้าครามมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ตัดเย็บจากการออกแบบด้วยตนเองและตัดเย็บหรือส่งไปแปรรูปตัดเย็บที่อื่น ผลิตภัณฑ์ที่ได้เป็นของที่ระลึก เสื้อผ้าแฟชั่น ผ้าพันคอ และเคหะสิ่งทอ โดยแต่ละกลุ่มเป็นผู้ประกอบการที่ผลิตผ้าย้อมครามในรูปแบบที่ตนเองถนัดและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งจะมีปัญหาแตกต่างกันไป การพัฒนา ปรับปรุงจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งเทคนิคการย้อม การเตรียมเส้นด้าย การตกแต่งผ้า และการปรับโครงสร้างการทอ ตลอดจนการออกแบบ สร้างแพตเทิร์น เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ประเภท เสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกาย ของฝากและของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ที่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ประกอบการแต่ละราย ในปี 2560 จากการสำรวจของโครงการ พบว่า มีผลิตภัณฑ์ต้นแบบมีจำนวน 30 ชิ้น และการวิเคราะห์สถานการณ์ธุรกิจผ้าย้อมครามและออกแบบคู่มือธุรกิจผ้าย้อมคราม จำนวน 200 เล่ม ที่มีเนื้อหาถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมคราม และการวิเคราะห์สถานการณ์ของตลาดผ้าคราม เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไป (รังสิมา และคณะ, 2560 : 141) เมื่อเสร็จสิ้นโครงการดังกล่าว หนึ่งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทแปรรูปผลิตภัณฑ์ แบรินด์ ภุคราม (Bhukram) ในอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร เริ่มมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักสนใจ มีลูกค้าเฉพาะกลุ่ม และได้มีโอกาสออกร้านแสดงผลงานและจำหน่ายสินค้าในงาน Crafts Bangkok 2018 งานหัตถศิลป์แห่งปี จัดโดยศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) แต่กลุ่มยังคงมีปัญหาในเรื่องรูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีที่ไม่หลากหลาย และขาดความรู้พื้นฐานแฟชั่น การทำแบบแพตเทิร์นพื้นฐานสำหรับสตรีและหลักพื้นฐานศิลปะ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าและขยายฐานกลุ่มลูกค้า

จากแนวคิดที่ได้กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการดำเนินธุรกิจผ้าย้อมครามจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายด้วยผ้าผ้าย้อมคราม เพื่อสนองต่อความต้องการของตลาด และสร้างความพึงพอใจที่ให้กับลูกค้า ผู้วิจัยจากภาควิชาศิลปะการออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่รับผิดชอบดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคม จึงได้ค้นคว้าและวิจัยภายใต้โครงการวิจัยการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรี ด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร เป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและความถนัดให้เพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การเพิ่มรายได้ที่มั่นคงให้กับกลุ่มชาวบ้านในชุมชน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนรุ่นใหม่ในชุมชน ให้เห็นถึงความสำเร็จ และหันกลับมาสร้างอาชีพในชุมชนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภคต่อการเลือกซื้อเครื่องแต่งกายสตรี ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมครามแบรนด์ภูคราม

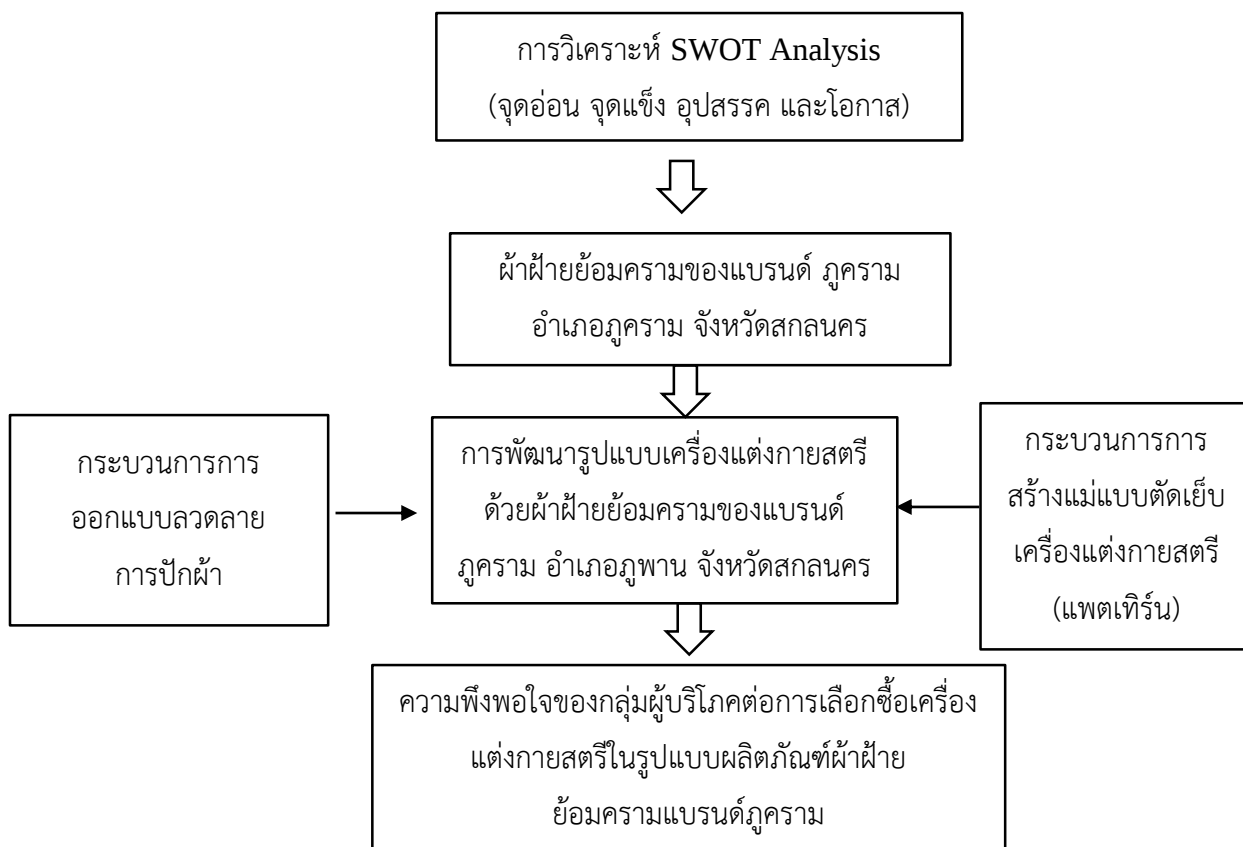
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรี ด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร โดยการศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการ และพัฒนา ทดลอง และปรับปรุงกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิก แบรนด์ ภูคราม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลที่มีความครอบคลุม เป็นการวิจัยใช้เทคนิคผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่กันไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำข้อมูลสัมภาษณ์มาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาส (SWOT Analysis) และแบบสอบถามที่ในการศึกษาความพึงพอใจของลูกค้า โดยมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Rating Scale) 5 ระดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ผ่านทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ โดยการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญ เพื่อนำมาหาค่าความตรง (Validity) ตามเทคนิค (Item Objective Congruence--IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.00 ขึ้นไปสามารถนำไปใช้ได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552 : 65)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของเครื่องแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายส่วนใหญ่เป็นเครื่องแต่งกายสตรี เน้นหนักไปที่เครื่องแต่งกายส่วนบน เช่น เสื้อลำลองสตรี เสื้อคลุม ชุดเครสสั้นและยาว ผ้าคลุมไหล่ และผ้าพันคอ เครื่องแต่งกายส่วนล่าง จะเน้นที่กางเกงทรงหลวม และกระโปรง การปักผ้ามีเอกลักษณ์ คือ การปักลวดลายทั้งสองด้านเหมือนกัน วัสดุที่นำมาเป็นเส้นด้ายฝ้ายปัก โดยย้อมสีจากธรรมชาติ ดังนั้น ลวดลายการปักทั้งหมดจะเป็นลวดลายที่มาจากธรรมชาติ คือ ดอกไม้ ใบไม้ ต้นไม้ และในบางผลงานจะเป็นการเล่าเรื่องราววิถีชีวิตชาวบ้านใน อำเภอภูพาน กระบวนการผลิตของแบรนด์

ภูคราม เป็นการสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง กล่าวคือ อาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนมีอาชีพเป็นเกษตรกร ส่วนการผลิตเครื่องแต่งกาย และงานปักเป็นอาชีพเสริม

กรรมวิธีการผลิตผ้าฝ้ายย้อมคราม เริ่มจากการย้อมสีเส้นใยฝ้ายจากสีธรรมชาติ เช่น คราม แล้วนำมาทอเป็นผืนผ้า จากนั้นสร้างแม่แบบตัดเย็บและตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายแต่ละชนิด แล้วจึงมาสู่กรรมวิธีการปัก โดยกลุ่มสมาชิกควบคุมการย้อมสีเส้นใยที่ใช้ปักทั้งหมด เพื่อป้องกันการตกสีของเส้นใย ในขั้นตอนการซักและการปัก จำแนกช่างปักชาวบ้านออกเป็น 3 ระดับความสามารถ ได้แก่

1) ระดับครูช่าง เกิดจากการลงมติ (Vote) ของชาวบ้านในกลุ่มช่างปัก เนื่องจากมีทักษะฝีมือที่โดดเด่น สามารถขึ้นผลงานจากการสร้างแรงบันดาลใจของตนเองได้ มีหน้าที่สร้างสรรค์ผลงานชิ้นเอก (Masterpiece) และได้รับส่วนแบ่งรายได้ (Commission) จากการจำหน่ายผลงาน

2) ระดับช่างฝีมือ มีทักษะและฝีมือการปักผ้า แต่อาจจะไม่โดดเด่น ขาดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ต้องมีการบอกกล่าวในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และเรื่องราวของผลงานในแต่ละชิ้นงาน

3) ระดับช่างปัก มีฝีมือการปักผ้า แต่ต้องมีการบอกกล่าวถึงวิธีการปัก และลวดลายต่าง ๆ ในแต่ละผลงาน

การเก็บรวบรวมผลงานของช่างปักชาวบ้าน กลุ่มสมาชิกได้ทำเป็นแฟ้มสะสมผลงานของช่างแต่ละบุคคล เพื่อเป็นประวัติการสร้างสรรค์ผลงาน และรวบรวมผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ต่อไป

ภาพที่ 1 การสำรวจและสอบถามผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย แบรินด์ภูคราม

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 2 เส้นใยฝ้ายสำหรับปักผ้า การย้อมสี และการตากเส้นใยฝ้าย
ที่มา: จากการสำรวจ

2. การวิเคราะห์ SWOT Analysis หลักจากการวิเคราะห์ถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของเครื่องแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม ดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของเครื่องแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ภูคราม

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)
1. การปักลวดลายลงบนเครื่องแต่งกาย มีเอกลักษณ์ของภูครามอย่างชัดเจน คือ การปักลวดลายทั้งสองด้านเหมือนกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเด่น 2. วัสดุที่นำมาเป็นไหมปัก เป็นวัสดุที่ทำและย้อมจากธรรมชาติ ไม่มีสารอันตรายตกค้าง 3. ชื่อเสียงของแบรนด์ภูครามในชุมชนเป็นที่ยอมรับด้านการทอผ้า 4. ผู้นำของกลุ่มมีวิสัยทัศน์และทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน โดยเฉพาะเอกลักษณ์ของผ้าฝ้ายย้อมคราม 5. มีศูนย์จำหน่ายง่ายต่อการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์และการจัดจำหน่าย 6. สมาชิกในชุมชนคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน ทำให้การผลิตสินค้ามีคุณภาพตรงความต้องการของลูกค้า 7. สมาชิกเป็นผู้ทอผ้าให้กลับกลุ่มสมาชิก ทำให้สามารถควบคุมและวางแผนการผลิตได้เป็นอย่างดี	1. กรรมวิธีการปักผ้ายังไม่มีความเป็นมาตรฐานเดียวกันของผลิตภัณฑ์ ยังคงทำอย่างอิสระไม่จริงจังในการปักผลงาน 2. การเลือกใช้สีด้ายปักในการปักผลงานที่ทำให้ผลงานเกิดมิติและแรงดึงดูดในการซื้อผลิตภัณฑ์ตลอดจนการจัดวางลวดลายที่ยังไม่ลงตัว 3. การเลือกใช้วัสดุในการผลิต มีตัวเลือกน้อย ซึ่งผ้าที่ทางแบรนด์ภูครามนำมาใช้เป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม มีลักษณะของผ้าที่หนา ไม่มีผ้าเนื้อบางที่นำมาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ 4. สมาชิกในกลุ่มได้นำแม่แบบตัดเย็บญี่ปุ่นมาดัดแปลง และปรับขนาดเอง ซึ่งยังขาดความรู้ในการกำหนดสัดส่วนตามหลักการทำแม่แบบตัดเย็บมาตรฐาน 5. ส่วนใหญ่การจัดจำหน่ายจำกัดในชุมชนทำให้ตลาดจำกัดอยู่ในวงแคบ

8. แบรินด์ภูครามมีการทำการตลาดออนไลน์ผ่านเพจ Facebook	6. กำลังกายผลิตยังคงไม่เพียงพอ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักในการทำการเกษตร และสามารถทอผ้า ตัดเย็บ และปักลวดลายหลังจากว่างจากงานประจำ จึงไม่สามารถรับงานจำนวนมากได้ ประกอบกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับลูกหลานยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะเด็กรุ่นใหม่สนใจไปประกอบอาชีพอื่นๆ ทดแทน
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1. กระแสนิยมของลูกค้าที่มีความต้องการรูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีแสดงถึงเอกลักษณ์ของผ้าฝ้ายย้อมครามและศิลปะลวดลายการปักผ้า 2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการท่องเที่ยวในรูปแบบสัมผัสวัฒนธรรมชุมชน หรือ โฮมสเตย์ (Home Stay) เพื่อสร้างรายได้อีกทางหนึ่งให้กับชุมชน 3. ต้นแบบให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้ บอกเล่า และสืบสานวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ผ้าฝ้ายย้อมครามส่งต่อเอกลักษณ์ไทยอันดีงามสู่คนรุ่นหลัง 4. หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดนครราชสีมาให้การสนับสนุนการสวมใส่ผ้าไทย จึงเป็นโอกาสในการขยายตลาด 5. การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารกลายเป็น 5G ส่งผลต่อความเร็วของอินเทอร์เน็ต และการเติบโตของเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้การซื้อสินค้าและบริการของลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	1. สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ในปีที่ผ่านมา ทำให้เศรษฐกิจโลกหดตัว กระทบกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย 2. การแข่งขันด้านราคา จากคู่แข่งนำผลิตภัณฑ์ที่คล้ายคลึงกันหรือการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายในราคาถูกกว่า 3. ราคาวัตถุดิบ วัสดุหรืออุปกรณ์งานปัก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 4. การเปลี่ยนแปลงรสนิยมของลูกค้า โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่สนใจเสื้อผ้าแฟชั่น เกิดความเสี่ยงทางการตลาดจากการมีสินค้าทดแทนจำนวนมาก 5. กลุ่มผ้าฝ้ายย้อมครามในชุมชนอื่นๆ มีจำนวนเพิ่มขึ้น เนื่องจากนโยบายการส่งเสริมรายได้แก่ชุมชนและการฝึกอบรมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้ลูกค้ามีทางเลือกมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของตลาด

3. ผลการพัฒนาแบบเครื่องแต่งกายสตรี ด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม

ผู้วิจัยได้กำหนดการอบรม 2 หลักสูตร เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรี ด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม โดยเริ่มจากการอบรมการพัฒนาการออกแบบลวดลายการปักผ้าก่อน จากนั้นทำการอบรมเพื่อพัฒนาการสร้างแม่แบบตัดเย็บเครื่องแต่งกายสตรี โดยก่อนการฝึกอบรมผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ ได้ทำการทดสอบการปฏิบัติฝึกทักษะการลากเส้นด้วยดินสอในการวัดระยะให้เท่ากันในหลักเซนติเมตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังขาดความเข้าใจในการเขียนและการสร้างแพตเทิร์น ผลการอบรมมีดังนี้

3.1 ผลการอบรมเพื่อพัฒนาการออกแบบลวดลายการปักผ้า โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านการปักผ้า คุณทิพย์พงษ์ ภูษณะพงษ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นวิทยากรดำเนินการอบรม โดยเริ่มจากการเยี่ยมชมผลงานของผู้เชี่ยวชาญ การใช้วัสดุอื่นๆ ร่วมกับเส้นด้ายหรือเส้นไหมในการปัก การเรียนรู้หลักทฤษฎีศิลปะขั้นพื้นฐาน การเลือกใช้สีหรือคู่สีที่ถูกต้อง และการจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ลงบนผลิตภัณฑ์ การสร้างสรรค์เรื่องราวจากจินตนาการของช่างปักให้กับผลงาน ความกล้าแสดงออกทางความคิด การกล้าสร้างสรรค์ผลงานให้แตกต่างไปจากแบบดั้งเดิม เพื่อให้ผลงานหลากหลายมากขึ้น และแนะนำกรรมวิธีการปักผ้าแบบใหม่ เพื่อส่งเสริมการปักผ้าแบบเดิมของช่างในชุมชน การจัดองค์ประกอบของลวดลายการปักให้ดูเหมาะสมมากขึ้น การเพิ่ม/ลดลวดลายบนเครื่องแต่งกาย เพื่อย่นระยะเวลาการปัก ส่งผลต่อการผลิตผลงานได้รวดเร็ว และได้จำนวนมากขึ้น

ภาพที่ 3 การอบรมทฤษฎีทางศิลปะ

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 การอบรมเทคนิคและวิธีการปักผ้า

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 5 การสาธิตวิธีการปักผ้าจากผู้เชี่ยวชาญ และการปักผ้าแบบต่างๆ
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 6 การสร้างสรรค์ผลงานของช่างปักในชุมชน จากการออกแบบลวดลาย
การเลือกสีด้ายปัก และผลงานการปัก
ที่มา: ผู้วิจัย

3.2 ผลการอบรมเพื่อพัฒนาการสร้างแม่แบบตัดเย็บเครื่องแต่งกายสตรี (แพตเทิร์น) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านแพตเทิร์น คุณธนกร เลิศรวีวงศ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นวิทยากรดำเนินการอบรม โดยเริ่มจากการสอบถามและสำรวจผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายของแบรนด์ภูคราม และขึ้นตัวอย่างเครื่องแต่งกายทั้งหมด 8 แบบ คือ เสื้อคอเชิ้ตแขนยาวปลายแขนรูด เสื้อคอบัวแขนสามส่วน เดรสคอโพลี เดรสหน้าสั้นหลังยาว เสื้อแขนงุด กางเกงขายาว กระโปรงย้วย และผ้าพันคอ เป็นตัวอย่างผลงานในการเรียนรู้แพตเทิร์นและพัฒนาต่อยอดต่อไป

ภาพที่ 7 การขึ้นตัวอย่างเครื่องแต่งกายสตรีทั้ง 8 แบบ
ที่มา: ผู้วิจัย

ช่วงแรก วิทยากรเริ่มจากการทดสอบวัดระดับความเข้าใจแพตเทิร์นจากช่างชาวบ้าน โดยทำแบบทดสอบความแม่นยำของทักษะการใช้บรรทัดในการเขียนแพตเทิร์น การวัดความเข้าใจเรื่องเส้นต่างๆ ที่ใช้ในการสร้างแพตเทิร์น โดยกำหนดเส้นมาทั้ง 5 เส้น ได้แก่ เส้นกลางหน้า เส้นกลางหลัง เส้นอก เส้นเอว และเส้นสะโพก ความเข้าใจเส้นแนวตั้ง-แนวนอนที่ปรากฏบนแพตเทิร์น ให้ช่างชาวบ้านได้ทดสอบ กิจกรรมจับคู่เพื่อวัดสัดส่วนร่างกายในการสร้างแพตเทิร์นเครื่องแต่งกายท้องถิ่น ได้แก่ วัดรอบเอว วัดรอบสะโพก และวัดความยาวขา

ภาพที่ 8 การทำแบบทดสอบก่อนอบรมและการเรียนรู้เส้นบนร่างกายที่ใช้สร้างแพตเทิร์น
ที่มา: ผู้วิจัย

ช่วงที่สอง การอบรมแพตเทิร์นเริ่มจากการเรียนรู้แพตเทิร์นแบบง่ายไปยาก โดยเริ่มจากเครื่องแต่งกายท้องถิ่น คือ กระโปรงและกางเกง เริ่มจากการสร้างแพตเทิร์นกระโปรงย้วยวงกลมและกางเกงขาวาวจากตัวอย่าง โดยนำค่าที่ได้จากการวัดสัดส่วนมาคำนวณสร้างแพตเทิร์น จากนั้นเริ่มการสร้างแพตเทิร์นเครื่องแต่งกายท้องถิ่น โดยการเรียนรู้จากแพตเทิร์นแม่เสื้อสตรีตัวอย่างของวิทยากร เพื่อย่นระยะเวลาการคำนวณการสร้างแพตเทิร์นเสื้อสตรีมาตรฐานลง อีกประการหนึ่ง เนื่องจากเสื้อสตรีส่วนใหญ่ของแบรนด์ภูคราม มีลักษณะ

ที่ค่อนข้างหลวมสามารถสวมใส่ได้กับลูกค้ำที่มีสัดส่วนต่างกัน ดังนั้น วิทยากรจึงเห็นควรลดรายละเอียดบางส่วนในการสอนแพตเทิร์นแม่เสื้อสตรี

ช่างชาวบ้านแต่ละท่านทำการคัดลอกแพตเทิร์นลงบนกระดาษแข็ง เพื่อเป็นแบบในการสร้างแพตเทิร์นเสื้อสตรีในแบบอื่นๆ และต่อยอดต่อไป การเรียนรู้การจำแนกความแตกต่างของแพตเทิร์นขึ้นหน้าและแพตเทิร์นขึ้นหลังข้อสังเกต อาทิ รอบคอ ความยาวขึ้นหน้าและขึ้นหลัง เป็นต้น ลำดับขั้นตอนการสร้างแพตเทิร์นจากเริ่มจนเสร็จขั้นตอน โดยเริ่มจากการแกะแบบที่ต้องการ แล้วนำมาวัดสัดส่วนต่างๆ อาทิ ความยาวเสื้อ รอบอก รอบเอว เป็นต้น หรือนำค่าที่ได้จากการวัดสัดส่วนจากนางแบบ แล้วจึงสร้างแพตเทิร์นลงบนกระดาษ ขั้นตอนถัดมาทำการคัดลอกแพตเทิร์นส่วนต่างๆบนกระดาษแยกออกมาเป็นส่วนๆ แล้วจึงเผื่อตะเข็บ เย็บ ใส่รายละเอียดบนแพตเทิร์น อาทิ เส้นสันทาบผ้า เส้นเกรนผ้า เป็นต้น

การเรียนรู้เกล็ดทรงบนแพตเทิร์น อาทิ เกล็ดดอก เกล็ดไหล่ เกล็ดทรงด้านหลัง เป็นต้น การย้ายเกล็ดและการปิดเกล็ดเสื้อ เพื่อปรับแพตเทิร์นแม่เสื้อสตรีมาตรฐานเป็นแพตเทิร์นเสื้อตัวหลวมตามรูปแบบเครื่องแต่งกายตัวอย่างและเครื่องแต่งกายของแบรนด์ภูคราม วิทยากรจึงสอนการสร้างแพตเทิร์นเสื้อฮาวาย รวมถึงการสร้าง สาบเสื้อ แขนเสื้อ และปกเสื้อ โดยเริ่มจากแพตเทิร์นตัวเสื้อแบบผ่ากลางหน้า สร้างความกว้างป้ายกลางหน้าของตัวเสื้อ กำหนดความยาวเสื้อมาตรฐาน ย้ายเกล็ดทรงมาเป็นการเย็บเกล็ดข้างอกแทน กำหนดความห่างของกระดุมเสื้อ ปรับความกว้างวงแขนให้หลวมขึ้น

ภาพที่ 9 การเรียนรู้ การสร้าง และการคัดลอกแพตเทิร์นลงบนกระดาษแข็ง
ที่มา: ผู้วิจัย

ช่วงที่สาม เน้นลงรายละเอียดของแพตเทิร์นเครื่องแต่งกายจากตัวอย่างที่ตัดเย็บเป็นต้นแบบ ทั้ง 8 แบบ โดยคัดเลือกช่างชาวบ้านที่เหมาะสมและชำนาญในการสร้างแพตเทิร์นและตัดเย็บเครื่องแต่งกายแบบต่างๆ โดยวิทยากรอธิบายรายละเอียดแต่ละเครื่องแต่งกายกับช่างชาวบ้านที่ละท่าน อาทิ การขยายไซส์เพิ่มจากแพตเทิร์นเดิม การกำหนดคอปทรงตัวเสื้อ ปรับความเหมาะสมความยาวแพตเทิร์นเสื้อ การกำหนดหัวแขนสูงของแขนเสื้อให้เหมาะสมกับรูปทรงตัวแพตเทิร์นเสื้อ เป็นต้น เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

ช่วงสุดท้ายของการอบรม วิทยากรได้ให้คำแนะนำ และแก้ไขการสร้างแพตเทิร์นจากเครื่องแต่งกายของแบรนด์ภูคราม อาทิ การอธิบายถึงข้อที่ต้องควรแก้ไข เช่น การปรับเส้นไหล่ตัวเสื้อให้เหมาะสมและไม่ทำให้ไหล่เสื้อเกยไปด้านหลัง การขยายและลดรอบคอเสื้อ และการลดชิ้นส่วนของเสื่อผ้าเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่และเหมาะสมขึ้น รวมไปถึงการเสนอเทคนิคการตัดเย็บที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานของแบรนด์ เช่น การใช้ผ้าที่มีความบาง ในการทำถุงกระเป๋าสี และถุงกระเป๋ากางเกง การถักตะขอสื่อ เป็นต้น

ภาพที่ 10 การลงรายละเอียดและแก้ไขการสร้างแพตเทิร์นเครื่องแต่งกายของแบรนด์ภูคราม
ที่มา: ผู้วิจัย

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ภูคราม พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างลูกค้ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ลูกค้ามีความพึงพอใจต่อเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม ที่ยังอยู่ในกระแสนิยม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.42$) ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นแสดงถึงเอกลักษณ์ของการใช้ผ้าและสีจากธรรมชาติในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$) ผลิตภัณฑ์มีการตัดเย็บเรียบร้อย ประณีต สวยงาม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) ผลิตภัณฑ์มีการจัดองค์ประกอบของลวดลายปักได้เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$) ผลิตภัณฑ์สวมใส่ได้ง่ายและมีความทนทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) ผลิตภัณฑ์สามารถหาซื้อได้จากช่องทางออนไลน์ได้ง่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$)

ผลิตภัณฑ์ประยุกต์ใช้งานได้หลากหลายโอกาส อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$) และผลิตภัณฑ์มีให้เลือก
หลากหลายราคาและราคาจับต้องได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. เครื่องแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม ส่วนใหญ่เป็นเครื่องแต่งกายสตรี เน้นหนัก
ไปที่เครื่องแต่งกายส่วนบน ผู้วิจัยมีการระดมความคิดเห็นเพื่อทำการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และ
โอกาส เพื่อหาความต้องการของกลุ่มสมาชิกในด้านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายสตรี พบว่า มี
จุดแข็งที่สำคัญ คือ การปกคลุมลายลงบนเครื่องแต่งกาย มีเอกลักษณ์ของภูครามอย่างชัดเจน คือ การปก
คลุมลายทั้งสองด้านเหมือนกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเด่น วัสดุที่นำมาเป็นไหมปัก เป็นวัสดุที่ทำและย้อมจาก
ธรรมชาติ ไม่มีสารอันตรายตกค้าง ชื่อเสียงของแบรนด์ภูครามในชุมชนเป็นที่ยอมรับด้านการทอผ้า และผู้นำ
ของกลุ่มมีวิสัยทัศน์และทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน โดยเฉพาะเอกลักษณ์ของผ้าฝ้าย
ย้อมคราม จุดอ่อนที่สำคัญ คือ กรรมวิธีการปักผ้ายังไม่มีความเป็นมาตรฐานเดียวกันของผลิตภัณฑ์ ยังคงทำ
การชิง/ไม่ชิงสตีงในการปักผลงาน การเลือกใช้สีด้ายปักในการปักผลงานที่ทำให้ผลงานเกิดมิติและแรงดึงดูดใน
การซื้อผลิตภัณฑ์ตลอดจนการจัดวางลายที่ยังไม่ลงตัว การเลือกใช้วัสดุในการผลิต มีตัวเลือกน้อย ซึ่งผ้าที่
ทางแบรนด์ภูครามนำมาใช้เป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม มีลักษณะของผ้าที่หนา ไม่มีผ้าเนื้อบางที่นำมาใช้ในการผลิต
ผลิตภัณฑ์ และสมาชิกในกลุ่มได้นำแม่แบบตัดเย็บญี่ปุ่นมาดัดแปลง และปรับขนาดเอง ซึ่งยังขาดความรู้ในการ
กำหนดสัดส่วนตามหลักการทำแม่แบบตัดเย็บมาตรฐาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการพัฒนาศักยภาพ ด้านโอกาสที่
สำคัญ คือ กระแสนิยมของลูกค้าที่มีความต้องการรูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีแสดงถึงเอกลักษณ์ของผ้าฝ้าย
ย้อมครามและศิลปะลายการปักผ้า และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
รวมถึงการท่องเที่ยวในรูปแบบสัมผัสวัฒนธรรมชุมชน หรือ โฮมสเตย์ (Home Stay) เพื่อสร้างรายได้อีกทาง
หนึ่งให้กับชุมชน อย่างไรก็ตามยังคงมีอุปสรรคที่สำคัญ คือ สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ในปีที่ผ่านมา
ทำให้เศรษฐกิจโลกหดตัว กระทบกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย และ
การแข่งขันด้านราคา จากคู่แข่งนำผลิตภัณฑ์ที่คล้ายคลึงกันหรือการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายใน
ราคาถูกกว่า อาจกล่าวได้ว่าศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มเป็นแบบเรียบง่าย สมาชิกยังขาดความรู้ความ
เข้าใจต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์อันเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจของกลุ่มก่อนที่จะพัฒนาในด้านอื่นๆ การ
พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่ มีความสวยงามและยังคงความประณีต มีความสำคัญต่อการลดจุดแข็ง
และลดอุปสรรคดังกล่าว (Madsen, 2016 : 74) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรประกาย กุลตั้งวัฒนา และว
รวิทย์ กุลตั้งวัฒนา (2564 : 12) ได้วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาผ้าคราม จังหวัดสกลนคร พบว่า การ
ยกระดับมาตรฐานผ้าครามในพื้นที่จังหวัดสกลนครเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในระยะแรก คือ การพัฒนาและ

ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและมีลวดลายที่หลากหลาย จากนั้นจึงทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดแฟชั่น เพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้น

2. ผลการสร้างองค์ความรู้การพัฒนาแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม พบว่า การสร้างความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเครื่องแต่งกายสตรี ด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม แบรินด์คราม จากการใช้ความรู้ดั้งเดิมที่มีเป็นพื้นฐานในการออกแบบลวดลายการปักผ้า และการสร้างแม่แบบตัดเย็บเครื่องแต่งกายสตรีบูรณาการกับความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการฝึกอบรม การถ่ายทอดเทคนิคและการวิจัยของทีมผู้วิจัยสู่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะการคิดและกำหนด การเลือกสีไหมปักในการปักผ้า ตลอดจนการสร้างแม่แบบตัดเย็บเครื่องแต่งกายสตรี จำนวน 8 แบบ ประกอบด้วย เสื้อคอเชิ้ตแขนยาวปลายแขนรูด เสื้อคอบัวแขนสามส่วน เดรสคอโพลี เดรสหน้าสั้นหลังยาว เสื้อแขนงุด กางเกงขายาว กระโปรงย้วย และผ้าพันคอ เพื่อเป็นตัวอย่างผลงานในการเรียนรู้แพตเทิร์นและพัฒนาต่อยอดให้กับสมาชิก สร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ การออกแบบแพตเทิร์น กำหนดขนาด รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการมีลวดลายปักให้มีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักทฤษฎีศิลปะขั้นพื้นฐานและองค์ประกอบศิลป์ นำไปสู่การนำแบบร่างที่ออกแบบมาเสนอความคิดเห็นด้วยกันระดมความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงแก้ไขแพตเทิร์นและรูปแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเทคนิคต่างๆ ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม สามารถตัดเย็บตามรูปแบบ เพื่อให้ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สร้างสรรค์ มีความทันสมัยตรงตามกระแสนิยม แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทกาญจน์ เกิดมาลัย และคณะ (2563 : 15) พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าครามสู่อัญญามาตรฐานสากล ด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สะท้อนให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกเกิดการพัฒนารวมวิธีในการออกแบบลวดลายและการสร้างแม่แบบตัดเย็บได้หลากหลายแบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุรีวรรณ จันทลา และคณะ (2559 : 32) กล่าวว่า แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบ ซึ่งยังคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายของลวดลายและสีสันท่างๆ

3. ความพึงพอใจของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรินด์คราม พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างลูกค้ามีความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า 1) ลูกค้ามีความพึงพอใจต่อเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรินด์ คราม ที่ยังอยู่ในกระแสนิยมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ 2) ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นแสดงถึงเอกลักษณ์ของการใช้ผ้าและสีจากธรรมชาติในชุมชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลิตภัณฑ์มีการตัดเย็บเรียบร้อย ประณีตสวยงาม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลิตภัณฑ์มีการจัดองค์ประกอบของลวดลายปักได้เหมาะสม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 5) ผลิตภัณฑ์สวมใส่ได้ง่ายและมีความทนทาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 6) ผลิตภัณฑ์สามารถหาซื้อได้จากช่องทางออนไลน์ได้ง่าย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 7) ผลิตภัณฑ์ประยุกต์ใช้งานได้หลากหลายโอกาส มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง และ 8) ผลิตภัณฑ์มีให้เลือกหลากหลายราคาและราคาจับต้องได้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ สอดคล้องแนวคิด

ความพึงพอใจของลูกค้าของ Szwarc (2005 : 25) ที่กล่าวว่าความพึงพอใจเกิดจากอารมณ์ที่มีต่อความคาดหวังของลูกค้า และส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า เนื่องจากเมื่อลูกค้าพอใจต่อคุณภาพสินค้าและบริการที่ได้รับ จะทำให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำหรือแนะนำบอกต่อ ทำให้ธุรกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น จากผลการวิจัยมีความสอดคล้องกัน โดยพบว่ากลุ่มผู้ซื้อให้ความสำคัญในด้านความเป็นเอกลักษณ์และความสวยงาม ตลอดจนการจัดองค์ประกอบของลวดลายการปัก ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย ปานทุ่ง (2564 : 20) พบว่าความพึงพอใจผู้บริโภครูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมคราม จากการกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่กลุ่มหัตถกรรมผ้าทอบ้านนาเมือง จังหวัดพิษณุโลก ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่ามีความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปต่อยอดพัฒนาการออกแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร ให้ทันสมัยและน่าสนใจ เป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า
2. ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาในรูปแบบเครื่องแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มลูกค้ามากยิ่งขึ้น และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน
3. ควรรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม เพื่อเผยแพร่หรือส่งมอบให้กับชุมชนของตนหรือกระตุ้นการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อดึงดูดสมาชิกใหม่ให้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมคราม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการยกระดับมาตรฐานผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม จังหวัดสกลนคร สร้างความเป็นไทยสู่ระดับสากลหรือนานาชาติ
2. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบความต้องการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมคราม เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบผ้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2558). การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าครามธรรมชาติสกลนคร ทะเบียน เลขที่ สช 58100068. https://www.ipthailand.go.th/images/781/GI_Registration_58100068_1.pdf
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171207-MinistryofIndustry.pdf>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จूरูวรรณ จันทลา, วลี สงสูงค์, เพ็ญสินี กิจคำ และสุริรัตน์ วงศ์สมิง. (2559). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสาร Veridian E Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 9 (2), 82-98.
- นันทกาญจน์ เกิดมัลลย์ เมธาวี ยี่มิน และกาญจนาภรณ์ นิลจินดา. (2563). การพัฒนาและการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าครามสู่ฮิญาบผ้าครามเพื่อเข้าสู่มาตรฐานฮาลาลในเชิงพาณิชย์. วารสารชุมชนวิจัย. 15 (1), 153-164.
- พนารัตน์ เดชกุลทอง. (2552). การวิจัยและพัฒนากระบวนการทอผ้าพื้นบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: กรณีศึกษาในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมและการพัฒนาภูมิภาค. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พรชัย ปานทุ่ง. (2564). กระบวนการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมคราม กลุ่มหัตถกรรมผ้าทอบ้านนาเมืองจังหวัดพิษณุโลก ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 15 (2), 531-546.
- เพชรประกาย กุลตั้งวัฒนา และ วรวิทย์ กุลตั้งวัฒนา. (2564). การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาผ้าครามจังหวัดสกลนคร. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน. 3 (2), 43- 61.
- รังสิมา ชลคุป และคณะ. (2560). โครงการปรับปรุง/พัฒนาผลิตภัณฑ์ออกแบบผลิตภัณฑ์ย้อมครามและพัฒนากระบวนการผลิต วางแผนการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมครามจังหวัดสกลนคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานจังหวัดสกลนคร. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดสกลนคร 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2564. ออนไลน์. สืบค้นจาก <http://www.sakonnakhon.go.th/officeprovince/plan/plan/plan.php>.
- สำนักงานจังหวัดสกลนคร. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดสกลนคร 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2567. ออนไลน์. สืบค้นจาก https://sakonnakhon.go.th/2020/?page_id=3346

- อนรรตน์ สายทอง . (2550). *การศึกษาและพัฒนาที่ยั่งยืนจากคราม*. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อนรรตน์ สายทอง และภูวดล ศรีธเรศ. (2558) รูปแบบของผ้าย้อมครามและกระบวนการย้อมผ้าด้วยสีครามของผู้ไทในประเทศไทย สปป.ลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)*. 17 (1), 136-143.
- Madsen, D.O. (2016). SWOT Analysis: A Management Fashion Perspective. *International Journal of Business Research*. 16 (1), 39-56.
- Szwarc, P. (2005). *Researching Customer Satisfaction and Loyalty: How to Find Out What People Really Think*. London: Kogan Page Publishers.